Studijní blok č. 3

Jana
Soukopová
soukopova@econ.muni.cz

Příklad bodovací metoda

V rámci OP Infrastruktura posuzujeme čtyři projekty v různých lokalitách. Tyto projekty označíme a_1, a_2, a_3, a_4, takže množina rozhodovacích variant je $A = \{a_1, a_2, a_3, a_4\}$. Vhodnost projektů (lokalit) se hodnotí podle následujících pěti kritérií:

k_1 *vliv na zaměstnanost*
k_2 *přínos pro životní prostředí*
k_3 *kvalita technologie*
k_4 *cena*

Experti přiřadili jednotlivým projektům body od 1 – 10 podle zvolených kritérií. Hodnocení jsou zřejmé z následující kriteriální matice:

Kriteriální matice

$$Y = \begin{array}{c} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{array} \begin{pmatrix} 5 & 4 & 8 & 6 \\ 9 & 7 & 6 & 7 \\ 8 & 5 & 8 & 4 \\ 9 & 6 & 3 & 8 \end{pmatrix}$$

Váhy

- Kritériím byly přiřazeny následující váhy

$w_1 = 0{,}2$

$w_2 = 0{,}25$

$k_3 = 0{,}2$

$k_4 = 0{,}35$

Bodovací metoda

- Vyřešte pomocí bodovací metody

$$h_i = \sum_{j=1}^{k} v_j y_{ij} \ ,$$

Metoda váženého součtu

angl. Weight Sum Approach - WSA,

- známá též pod názvem metoda vážených dílčích pořadí,
- vychází z principu maximalizace užitku, ale předpokládá pouze lineární funkci užitku

Příklad metoda váženého součtu

Na základě expertního posudku je třeba zvolit vhodnou lokalitu pro výstavbu vodní elektrárny. Tato lokalita bude vybrána podle šesti kritérií.

k_1 *Počet pracovních sil, které budou nutné k provozu elektrárny*

k_2 *Celkový objem (v MW)*

k_3 *Investiční náklady na výstavbu (v mld. Kč)*

k_4 *Celkové provozní náklady (v mil Kč)*

k_5 *Náklady na ŽP (v mil Kč)*

k_6 *Spolehlivosti provozu v %*

Kriteriální matice

$$Y = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 6 & 5{,}4 & 8 & 55 \\ 50 & 55 & 2 & 9{,}7 & 1 & 42 \\ 68 & 58 & 4 & 7{,}2 & 4 & 78 \\ 35 & 75 & 10 & 7{,}5 & 7 & 98 \\ 42 & 72 & 6 & 2{,}0 & 4 & 85 \\ 70 & 95 & 7 & 3{,}6 & 6 & 60 \end{pmatrix}$$

Převedení minimalizačních kritérií na maximalizační

$$Y' = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 4 & 4{,}3 & 0 & 55 \\ 50 & 55 & 8 & 0{,}0 & 7 & 42 \\ 68 & 58 & 6 & 2{,}5 & 4 & 78 \\ 35 & 75 & 0 & 2{,}2 & 1 & 98 \\ 42 & 72 & 4 & 7{,}7 & 4 & 85 \\ 70 & 95 & 3 & 6{,}1 & 2 & 60 \end{pmatrix}$$

Stanovení vah

$w_1 = 0{,}111$

$w_2 = 0{,}175$

$w_3 = 0{,}286$

$w_4 = 0{,}206$

$w_5 = 0{,}111$

$w_6 = 0{,}1111$

Ideální a bazální varianta

ideální varianta:

I = (70; 95; 8; 7,7; 7; 98)

bazální varianta

B = (35; 55; 0; 0,0; 0; 42).

Normalizovaná kriteriální matice

- *Pomocí transformačního vzorce vytvoříme normalizovanou kriteriální matici R.*

$$r_{ij} = \frac{y_{ij} - B_j}{I_j - B_j}$$

Dílčí hodnoty užitku

- *Pomocí vzorce vypočteme dílčí hodnoty funkce užitku jednotlivých variant*

$$u(a_i) = \sum_{j=1}^{k} v_j r_{ij},$$

Kritéria

k_1	*Počet pracovních sil, které budou nutné k provozu bioelektrárny*
k_2	*Celkový objem (v MW)*
k_3	*Investiční náklady na výstavbu (v mld. Kč)*
k_4	*Provozní náklady na provoz (v mil Kč)*
k_5	*Přepravní náklady na svoz bioodpadů (v mil Kč)*
k_6	*Stupeň spolehlivosti provozu dle 10 stupňové stupnice (tedy minimalizace negativních důsledků pro obyvatelstvo)*

Kriteriální matice

$$Y = \begin{pmatrix} 60 & 90 & 6 & 5{,}4 & 8 & 10 \\ 50 & 55 & 7 & 10{,}6 & 3 & 2 \\ 68 & 58 & 6 & 7{,}2 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 10 & 7{,}5 & 7 & 10 \\ 42 & 72 & 6 & 1{,}8 & 4 & 8 \\ 80 & 100 & 7 & 3{,}6 & 6 & 6 \end{pmatrix}$$

Seřazení kritérií podle důležitosti

k_3	*Investiční náklady na výstavbu (v mld. Kč) – max 7 mld Kč.*
k_6	*Stupeň spolehlivosti provozu dle 10 stupňové stupnice (tedy minimalizace negativních důsledků pro obyvatelstvo) – min 7*
k_2	*Celkový objem (v MW) – min 70 MW*
k_1	*Počet pracovních sil, které budou nutné k provozu bioelektrárny – min 40 osob*
k_4	*Provozní náklady na provoz (v mil Kč) – max 5 mil.*
k_5	*Přepravní náklady na svoz bioodpadů (v mil Kč) - max 8 mil. Kč*

Množina A1

- Zde je první výběr podle nejdůležitějšího kritéria

$$A_1 = \{a_1, a_2, a_3, a_5, a_6\}$$

$$Y = \begin{pmatrix} 60 & 90 & 6 & 5{,}4 & 8 & 10 \\ 50 & 55 & 7 & 10{,}6 & 3 & 2 \\ 68 & 58 & 6 & 7{,}2 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 10 & 7{,}5 & 7 & 10 \\ 42 & 72 & 6 & 1{,}8 & 4 & 8 \\ 80 & 100 & 7 & 3{,}6 & 6 & 6 \end{pmatrix}$$

Množina A2 a A3

- Zde je výběr podle druhého nejdůležitějšího kritéria

$$A_2 = \{a_1, a_3, a_5\}$$

- A následně podle třetího nejdůležitějšího kritéria

$$A_3 = \{a_1, a_5\}$$

Další postup a řešení

- Podle dalšího kritéria se nám množina nezmění, tedy

$$A_4 = \{a_1, a_5\}$$

- Podle dalšího kritéria je již množina jednoprvková

$$A_5 = \{\ a_5\ \}$$

Příklad č. 4

Město pro vybudování skládky komunálního odpadu obdrželo čtyři projekty v různých lokalitách. Tyto projekty označíme a_1, a_2, a_3, a_4, takže množina rozhodovacích variant je $A = \{a_1, a_2, a_3, a_4\}$. Vhodnost projektů (lokalit) se hodnotí podle následujících pěti kritérií:

k_1 *rozloha půdy, kterou bude nutné vykoupit (v hektarech)*
k_2 *investiční náklady (v mil. Kč)*
k_3 *negativní důsledky pro obyvatelstvo (ve stupnici 1=velmi negativní, 2=značné, 3=znatelné, 4=nepatrné)*
k_4 *negativní vlivy na vodní hospodářství (ve stejné stupnici jako u kritéria* k_3
k_5 *doba předpokládaného provozu (v letech životnosti)*

Údaje o jednotlivých projektech podle zvolených kritérií jsou zřejmé z následující kriteriální matice:

Kriteriální matice

$$Y = \begin{array}{c} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{array} \begin{pmatrix} 6,0 & 1,2 & 4 & 2 & 6,0 \\ 11,2 & 14,0 & 2 & 2 & 4,5 \\ 1,9 & 4,8 & 2 & 4 & 7,5 \\ 6,4 & 13,4 & 2 & 2 & 4,5 \end{pmatrix}$$

Převod minimalizačních kritérií na maximalizační

- *V uvedené kriteriální matici jsou kritéria k_1 a k_2 stanovena jako minimalizační. Proto zavedeme pro k_1 a k_2 nové stupnice. Kdy kritérium k1 vyjádříme ve formě úspory půdy ve srovnání s nejhorší variantou a kritérium k_2 ve stupnici udávající úspory na investičních nákladech ve srovnání s nejhorší variantou. Dostáváme pak upravenou kriteriální matici Y´:*

Nová kriteriální matice Y´

$$Y' = \begin{array}{c} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{array} \begin{pmatrix} 5{,}2 & 12{,}8 & 4 & 2 & 6{,}0 \\ 0{,}0 & 0{,}0 & 2 & 2 & 4{,}5 \\ 9{,}3 & 9{,}2 & 2 & 4 & 7{,}5 \\ 4{,}8 & 0{,}6 & 2 & 2 & 4{,}5 \end{pmatrix}$$

- *Podle údajů v této matici varianta a_1 dominuje a_2 a a_4, varianta a_3 dominuje a_2 a a_4. Varianty a_1 a a_3 jsou vzájemně nedominované, podobně jako a_2 a a_4. Úplným řešením je v tomto případě $D = \{a_1, a_3\}$.*